

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ДОВМАНТОВИЧ НАТАЛІЯ ГЕОРГІЇВНА

УДК [377.36.015.31:5]:61–057.87 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ УЧИЛИЩ
У ПРОЦЕСІ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Київському університеті імені Бориса Грінченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Романовська Людмила Іванівна,
Хмельницький національний університет, завідувач
кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Ястремська Світлана Олександрівна,
Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ
України, директор навчально-наукового інституту
медсестринства;

кандидат педагогічних наук
Лукащук Микола Миколайович,
Комунальний заклад вищої освіти «Рівненська
медична академія» Рівненської обласної ради,
викладач кафедри хіміко-фармацевтичних
дисциплін.

Захист відбудеться «02» липня 2019 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «31» травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Майбутнє кожної країни, її політичний, економічний та культурний рівень залежать від того, наскільки вона піклується про здоров'я нації. На сучасному етапі реформаційних перетворень в Україні головним завданням освітньої діяльності є не лише надання людині певного обсягу знань, а й розвиток, становлення її як особистості, формування мотивації до самонавчання, саморозвитку, самоактуалізації.

На зміну традиційним формам навчання приходять новітні освітні технології, і вся система освіти набуває гуманоцентричної орієнтації. У центрі освітнього процесу – студент, розвиток його природних здібностей, мотивація до майбутньої професійної діяльності та оцінювання власних досягнень.

Підготовці майбутніх фахівців медичного профілю притаманна унікальність, адже від рівня професійної компетентності медичних працівників значною мірою залежить не лише поліпшення стану здоров'я людини, а часто й можливість збереження її життя.

Сучасні вимоги до організації освітнього процесу зумовлені потребою вирішення завдань, що відображені в державних документах України: Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» (2013), «Концепції розвитку професійно-технічної освіти в Україні» (2018) та ін. У документах вказано, що стратегічними напрямками є створення умов для постійного підвищення освітнього та кваліфікаційного рівнів фахівців, оновлення професійних і загальноосвітніх знань фахівців, збагачення духовного та інтелектуального потенціалу суспільства, що набуває особливого значення у зв'язку з нинішнім реформуванням медичної галузі.

Проблемі підготовки майбутніх фахівців приділяється значна увага в наукових працях вітчизняних та закордонних учених, зокрема, таким її аспектам: зміст педагогічної освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Сметанський); теоретико-методологічні засади підвищення кваліфікації фахівців (Ю. Бабанський, М. Ващенко, Н. Кузьміна, Н. Кухарев, В. Олійник, А. Панасюк); організаційна структура управління освітнім процесом (Е. Березняк, О. Галус, А. Даниленко, Н. Островерховерхова, М. Поташник, Н. Худоминський, Т. Шамова); впровадження новітніх педагогічних технологій (В. Кан-Калик, О. Пехота, Л. Романишина, С. Сисоєва); компетентнісний підхід у професійній підготовці (Р. Горбатюк, Р. Гуревич, М. Кадемія, Є. Павлютенков, Л. Тархан); форми організації вивчення та впровадження досягнень педагогічної науки (Б. Бондар, О. Гольмонт, П. Карташов, І. Кривонос, А. Макаренко, С. Максимлюк, Л. Мамот, Е. Сердюк, В. Сухомлинський); структурна ланка системи неперервної освіти (Є. Барбіна, В. Вихрущ, Б. Гершунський, Г. Данилова, І. Дроздова, О. Сидоренко).

Значна увага в науковій літературі приділяється вивченню проблеми підготовки медичних працівників і підвищення її якості, зокрема, таким аспектам: особливості застосування сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі підготовки майбутніх медичних працівників (Н. Банадига, О. Волосовець,

Є. Кривенко, І. Мельничук, Л. Романишина, В. Свиридчук, С. Ястремська та ін.); організація навчально-виховної та науково-методичної роботи в медичних коледжах (О. Гуменюк, Т. Лебединець, М. Лукашук, І. Мельничук, Р. Сабадишин, Т. Чернишенко, В. Шатило, М. Шегедин), тенденції розвитку вітчизняної медичної освіти в умовах євроінтеграції (О. Біловол, І. Губенко, Н. Дуб, Б. Локай, О. Семенов, В. Свиридчук, П. Яворський); особистісні якості студентів медичних училищ (С. Гордійчук, В. Копетчук, І. Круковська, Н. Шигонська). Водночас серед наведених наукових розробок практично відсутні комплексні дослідження з проблеми формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів.

Аналіз психологічної, педагогічної літератури та практичного стану сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців медичного профілю дозволив виявити *суперечності* в їхній професійній підготовці між:

- сучасними вимогами до медичного працівника середньої ланки та якістю його підготовки в медичному училищі;
- потенціалом природничо-наукових дисциплін та недостатнім науково-методичним забезпеченням їхньої реалізації;
- потребою формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ з використанням сучасних технологій та обмеженими можливостями її реалізації шляхом використання традиційних дидактичних методів і засобів навчання.

Актуальність проблеми, наявні суперечності, які можливо й потрібно усунути, а також недостатнє висвітлення проблеми формування самоосвітньої компетентності в майбутніх фахівців медичної галузі зумовили вибір теми дисертації **«Формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах комплексної теми кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка «Зміст і технології забезпечення якості неперервної педагогічної освіти в умовах євроінтеграції» (ДР № 0116U003295).

Тему дисертації затверджено вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 2 від 27.02.2014 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 4 від 29.04.2014 р.).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності майбутніх медичних працівників у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Вивчити стан дослідженості проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців медичного профілю у вітчизняній та закордонній педагогічній теорії та практиці.

2. Визначити структуру та критерії сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх медсестер і фельдшерів у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки.

3. Охарактеризувати етапи проектування педагогічної технології та форми, методи й засоби формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців медичного профілю.

4. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічну технологію формування самоосвітньої компетентності майбутніх медсестер і фельдшерів у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки.

5. Розробити навчально-методичне забезпечення формування самоосвітньої компетентності майбутніх медсестер і фельдшерів у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна компетентність студентів медичних училищ.

Предмет дослідження – педагогічна технологія формування самоосвітньої компетентності майбутніх медсестер і фельдшерів у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки у медичних училищах.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань було використано комплекс *теоретичних методів*: аналіз та синтез – для вивчення педагогічної технології; індукція та дедукція – для з'ясування змісту базових понять дослідження; структурно-системний метод – для конкретизації структури самоосвітньої компетентності та етапів проектування педагогічної технології; загальнонаукових методів – для з'ясування принципів формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців медичного профілю; метод моделювання – при створенні моделі педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ; метод систематизації та узагальнення – для формування суджень та висновків; *емпіричних методів*: опитування та інтерв'ювання студентів та викладачів для виявлення мотиваційних чинників на орієнтувально-мотиваційному етапі; бесіди та тренінги переважали на операційно-пізнавальному етапі проектування педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності; *статистичних методів*: кількісної та якісної обробки даних, верифікації отриманої інформації шляхом зіставлення даних дослідження з використанням методики В. Черепанова та t-критерію Стьюдента на контрольно-оцінювальному етапі проектування педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки в медичних училищах та коледжах набуває ефективності, якщо визначена структура самоосвітньої компетентності; обґрунтована педагогічна технологія, яка передбачає визначення етапів проектування; відбір змісту природничо-наукових дисциплін; структурування методів, форм і засобів формування самоосвітньої компетентності майбутніх медсестер і фельдшерів.

Організація та етапи дослідження. Дисертаційне дослідження здійснювалося поетапно.

На першому етапі (2014–2015 рр.) було здійснено теоретичний аналіз наукової літератури з проблем формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки та розроблено програму й методика експериментальної роботи, проведено вибір експериментальної бази.

Другий етап (2015–2016 рр.) мав на меті проведення констатувального етапу експерименту, розробку педагогічної технології для підвищення ефективності формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ, а також – удосконалення критеріїв, показників рівнів сформованості самоосвітньої компетентності.

На третьому етапі (2016–2018 рр.) було проведено формувальний етап експерименту, запроваджено педагогічну технологію формування самоосвітньої компетентності, перевірено її ефективність, проаналізовано результати дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу було проведено в Рокитнівському медичному училищі, Новгород-Сіверському медичному училищі, ВКНЗ «Дубенський медичний коледж» Рівненської обласної ради, Чернівецькому медичному коледжі Буковинського державного медичного університету, КЗ «Одеське обласне базове медичне училище», Ківерцівському медичному коледжі. У констатувальному етапі брав участь 491 студент, у формувальному етапі – 183 студенти Рокитнівського медичного училища, ВКНЗ «Дубенський медичний коледж» Рівненської обласної ради, Ківерцівського медичного коледжу та 10 викладачів, які виступили в ролі експертів (за методикою В. Черепанова).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* науково обґрунтовано та розроблено педагогічну технологію формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки, у якій виокремлено етапи її впровадження (орієнтувально-мотиваційний, операційно-пізнавальний, контрольньо-оцінювальний) та складники: цілі, форми, методи; педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності студентів (використання особистісно орієнтованого підходу з метою підвищення інтересу до майбутньої професії шляхом організації самостійної пошуково-дослідницької діяльності; упровадження елементів новітніх освітніх технологій (ігрової, інформаційно-комунікаційної, проектувальної) для формування належних умінь на засадах діяльнісного підходу; поетапне формування самоосвітньої компетентності при викладанні дисциплін природничо-наукової підготовки на засадах системного та компетентнісного підходів); компонентів, критеріїв і рівнів сформованості самостійної компетентності;

– *удосконалено* зміст структурних компонентів самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-рефлексивний, організаційно-діяльнісний) та критеріїв відповідно до структури самоосвітньої

компетентності (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний) на засадах системного, особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів;

– *подальшого розвитку* набули зміст, форми та засоби природничо-наукової підготовки студентів медичних училищ, питання про методи формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер і фельдшерів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні навчально-методичних матеріалів із упровадження педагогічної технології та спецкурсу «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування»; педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки та її моделі.

Матеріали дослідження були використані при розробці навчальних планів, варіативних навчальних програм, підготовці фахівців галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство», спеціалізації «Лікувальна справа», «Сестринська справа» науково-педагогічними працівниками та студентами.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Рокитнівського медичного училища (довідка про впровадження № 1559 від 02.10.2018 р.), Новгород-Сіверського медичного училища (довідка про впровадження № 74 від 19.11.2018 р.), ВКНЗ «Дубенський медичний коледж» Рівненської обласної ради (довідка про впровадження № 631 від 12.12.2018 р.), Чернівецького медичного коледжу Буковинського державного медичного університету (довідка про впровадження № 461/01.1 від 17.12.2018 р.), КЗ «Одеське обласне базове медичне училище» (довідка про впровадження № 1659 від 20.12.2018 р.), Ківерцівського медичного коледжу (довідка про впровадження № 667 від 21.12.2018 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованій у співавторстві праці полягає в тому, що у статті [9] авторськими є розгляд критеріїв самоосвітньої компетентності та напрями її формування, у статті [13] авторськими є механізм реалізації проектної технології, основні етапи створення та реалізації проектів.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні й практичні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних, науково-методичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2015), «Вища освіта в медсестринстві: проблеми та перспективи». (Житомир, 2017); *всукраїнські* – «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (Суми, 2014); *регіональні* – «Управління розвитком педагогічного колективу в умовах інноваційної діяльності навчального закладу на принципах інтеграції» (Дубно, 2017), «Форми та методи формування у студентів прикладних знань: практичний аспект (на базі природничих навчальних дисциплін)» (Рівне, 2017).

Основні результати й висновки дослідження було обговорено на щорічних науково-теоретичних конференціях викладачів медичних навчальних закладів Рівненського регіону та засіданнях циклових комісій Рокитнівського медичного

училища, кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Хмельницького національного університету (2014–2018 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 15 наукових публікаціях автора (13 – одноосібні), з яких 9 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 4 публікації в наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні), 6 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (210 найменувань, з них 15 – іноземною мовою), додатків (8 на 56 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 265 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 182 сторінках. Роботу ілюстровано 20 таблицями та 11 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної теми, вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, сформульовано гіпотезу дослідження; висвітлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; розкрито особистий внесок в опублікованій у співавторстві праці; подано відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дисертації; вказано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ як педагогічна проблема» – проаналізовано стан досліджуваної проблеми в працях вітчизняних і закордонних науковців; розкрито сутність формування самоосвітньої компетентності; розглянуто критерії для визначення рівнів сформованості самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки.

Дослідження науково-методичної літератури дало змогу здійснити поняттєво-термінологічний дискурс із тлумачення дефініцій: «компетентність», «компетенція», «самоосвіта», «самоосвітня компетентність студента медичного училища», «природничо-наукова підготовка». За результатами власного педагогічного пошуку поняття «самоосвітня компетентність» визначено як інтегровану якість особистості, яка характеризується наявністю зовнішніх та внутрішніх мотивів, чіткою системою знань і вмінь, що дозволяють реалізувати власну програму саморозвитку та самовдосконалення на шляху динамічного професійного зростання та сформуванню цілісної, самодостатньої особистості. Ця компетентність формується самим суб'єктом, ним організовується і контролюється, розвивається людиною як автором зусиль.

Установлено взаємозв'язок та ієрархію визначених понять. Під самоосвітою розуміємо цілеспрямовану й систематичну діяльність людини, у процесі якої вона самостійно збільшує та вдосконалює власні знання й уміння, у результаті якої відбувається соціальна ідентифікація, розвиток особистості, формування її

духовного світу. Самоосвітня діяльність базується на внутрішній потребі в постійному саморозвитку та певних уміннях: адекватне оцінювання власних здобутків, рефлексія; гнучкість їхнього застосування в нестандартних ситуаціях; виявлення ініціативи, обстоювання власної думки під час колективного вирішення проблеми; критичне ставлення до отриманої інформації. Формування самоосвітньої компетентності розглядається як підготовка кваліфікованого і компетентного майбутнього фахівця медичної галузі, який володіє системними знаннями та ефективними уміннями: брати участь у дискусії та виборі оптимального рішення; протягом усього життя збагачувати інтелект шляхом самоосвіти та самоаналізу; толерантно ставитися до протилежних думок; систематизувати та виокремлювати потрібну інформацію; самокритично оцінювати поведінку та результати діяльності. Результатом самоосвітньої діяльності є самоосвітня компетентність. Визначено, що самоосвітня компетентність формується на основі набуття досвіду самостійних спроб і досягнень, вироблення власної індивідуальної системи навчання, переходу від копіювання зразків самоосвіти до вироблення власної моделі, включення самоосвіти в життя студента.

Виокремлено та обґрунтовано структурні компоненти самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-рефлексивний та організаційно-діяльнісний.

Мотиваційно-ціннісний компонент визначено як професійно-особистісну характеристику, що відображає систему ціннісних ставлень майбутнього медичного працівника до самоосвітньої діяльності та її результатів і забезпечує умови для реалізації професійних функцій у процесі виконання посадових обов'язків.

Когнітивно-рефлексивний компонент передбачає наявність у студентів знань про основні тенденції в професійній галузі, уявлень про умови досягнення успіху в обраній сфері діяльності, володіння знаннями з природничо-наукових дисциплін, розуміння сутності самоосвітньої компетентності особистості, механізмів її вияву, готовність до постійної самоосвіти протягом усього життя.

Організаційно-діяльнісний компонент передбачає володіння вміннями планувати, організовувати і регулювати самоосвітню діяльність, застосовувати результати самоосвітньої діяльності в конкретних ситуаціях природничо-наукової підготовки.

Об'єктивна оцінка ефективності формування самоосвітньої компетентності зумовила обґрунтування відповідних критеріїв та показників. Мотиваційний критерій дозволяє оцінити наявність та ступінь умотивованості студентів щодо спонукання до самоосвітньої діяльності; показники цього критерію: ціннісні орієнтації, зовнішні та внутрішні мотиви. Когнітивний критерій характеризує ступінь засвоєння знань із дисциплін природничо-наукової підготовки, обізнаність щодо змісту самоосвітньої компетентності; показники: системність і глибина знань із природничо-наукових дисциплін та знання про сутність та способи формування самоосвітньої компетентності. Діяльнісний критерій передбачає засвоєння сукупності дій та операцій для забезпечення самоосвітньої

діяльності; показниками цього критерію є: сформованість умінь самоосвітньої діяльності (проектувальних, організаційних, технологічних, аналітичних, інформаційно-комунікаційних).

За використання критеріїв та показників визначено рівні сформованості самоосвітньої компетентності студентів: низький, середній, високий.

Студенти з низьким рівень характеризуються недостатньою сформованістю інтересу до самоосвітньої діяльності, який виявляється епізодично; вони ситуативно залежні від вимог, потреб, впливу авторитетних людей, не підкріплені активною позицією. Серед мотивів самоосвітньої діяльності домінують зовнішні (стипендія, вимоги батьків, викладачів). Знання із дисциплін природничо-наукового циклу вибіркові, позбавлені систематичності й не завжди знаходять вияв у практичній діяльності. Слабко розвинені проектувальні, організаційні, технологічні, інформаційно-комунікаційні, аналітичні уміння.

Самоосвітня діяльність на середньому рівні за постійної педагогічної підтримки характеризується тим, що в студентів слабко розвинені уміння самоаналізу й самоконтролю поведінки. Студенти цього рівня усвідомлюють дії та можливості, прагнення до самоосвітньої діяльності, але воно не підкріплено активною життєвою позицією, мотиви нестійкі й можуть змінюватися залежно від зовнішніх впливів. Проте вже спостерігається перехід від зовнішньої мотивації до внутрішньої, зароджується цілеспрямованість, спрямованість свідомості на самоосвітню діяльність, усвідомлюється потреба в ній.

Високий рівень сформованості самоосвітньої компетентності визначається тоді, коли студенти усвідомлюють особистісну цінність самоосвітньої діяльності; їм властива внутрішня мотивація; мають глибокі, міцні знання із дисциплін природничо-наукової підготовки; виявляють стійку активність у розширенні й поглибленні знань; сформовані в повному обсязі проектувальні, організаційні, технологічні, інформаційно-комунікаційні, аналітичні уміння.

Як засвідчує аналіз досліджуваної проблеми, вона є актуальною, а її розв'язання – доцільним. Тому важливим було питання про особливості формування самоосвітньої компетентності як складника професійної компетентності, обґрунтування й упровадження педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності.

У другому розділі – «Педагогічна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки» – визначено роль і значення природничо-наукових дисциплін у підготовці висококваліфікованих, здатних до самоосвіти, самовдосконалення впродовж життя, соціально мобільних у ринкових умовах праці фахівців, розглянуто педагогічну технологію формування самоосвітньої компетентності та її модель.

На підставі аналізу поглядів щодо сутності природничо-наукової освіти, а також на основі наукового доробку (М. Багов, Г. Білецька, Н. Двудічанська) зроблено висновок, що природничо-наукова підготовка майбутніх фахівців медичної галузі – це цілеспрямований процес і результат формування в людини системи природничо-наукових знань, умінь, навичок, досвіду пізнавальної та

практичної діяльності, ціннісних орієнтацій та відносин, достатніх для здійснення професійної та соціальної діяльності в сучасному суспільстві.

З'ясовано значення природничо-наукових дисциплін у системі підготовки майбутніх медичних сестер і фельдшерів, що сприяють формуванню наукового світогляду, який є невід'ємним складником загальнолюдських цінностей; слугують основою для засвоєння дисциплін професійної та практичної підготовки; сприяють розвитку пропедевтичного мислення; формують поняття наукової методології та логіки сучасного дослідження; впливають на формування професійних якостей майбутнього фахівця, рівень його мобільності, конкурентоспроможності та затребуваності на ринку праці; сприяють становленню таких особистісних якостей, як критичність мислення, креативність.

Розроблено педагогічну технологію формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки, у якій виокремлено етапи її впровадження (орієнтувально-мотиваційний, операційно-пізнавальний, контрольньо-оцінювальний) та складники: цілі, форми, методи; педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності студентів (використання особистісно орієнтованого підходу з метою підвищення інтересу до майбутньої професії, шляхом організації самостійної пошуково-дослідницької діяльності; упровадження елементів новітніх освітніх технологій (ігрової, інформаційно-комунікаційної, проектувальної) для формування належних умінь на засадах діяльнісного підходу; поетапне формування самоосвітньої компетентності при викладанні дисциплін природничо-наукової підготовки на засадах системного та компетентнісного підходів); принципи (системності й послідовності, проблемності, індивідуалізації, взаємозв'язку теоретичних знань і практичної діяльності, професійної спрямованості самоосвітньої діяльності).

Формування самоосвітньої компетентності студентів здійснюється через зміст дисциплін природничо-наукового циклу, який відповідає професійним запитам майбутніх фахівців і дає змогу випускникам швидко адаптуватися до майбутньої практичної діяльності. Доведено, що специфіка їхнього змісту і цілей забезпечує згодом входження студентів у реальний простір професійної діяльності, сприяє формуванню в них самоосвітньої компетентності. Реалізація мети та завдань педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки здійснювалась на трьох етапах: орієнтувально-мотиваційний, операційно-пізнавальний, контрольньо-оцінювальний. Відповідно до кожного етапу визначалися цілі, зміст, форми, методи, засоби педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів.

Орієнтувально-мотиваційний етап передбачав формування в студентів мотивації до управління самостійною діяльністю, на якому здійснювалося мотивування самоосвітньої діяльності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки, усвідомлення суттєвих особливостей та значення самоосвітньої компетентності для майбутньої професійної діяльності.

Другий етап (операційно-пізнавальний) є логічним продовженням орієнтувально-мотиваційного етапу та охоплював досягнення таких цілей: підтримання позитивного ставлення до самоосвіти, розвиток у студентів проєктувальних, організаційних, технологічних, інформаційно-комунікаційних, аналітичних умінь; здатності застосовувати результати самоосвітньої діяльності в конкретних ситуаціях професійного спрямування; поглиблення професійно значущих знань, умінь із природничо-наукових дисциплін (анатомія людини, фізіологія, мікробіологія, медична хімія, медична біологія, фармакологія та медична рецептура, основи екології та профілактичної медицини). Як основні засоби розробленої педагогічної технології використовувалися розробка та апробація індивідуальних самоосвітніх програм (ІСП), спецкурс «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування», упровадження проєктної діяльності, участь у роботі клубу «Управління собою», розгляду конкретних професійних ситуацій тощо.

До форм організації самоосвітньої діяльності належать: самостійна робота, різні види консультування та науково-дослідницька робота студентів (індивідуальна, групова). Самостійна дослідницька діяльність передбачала: складання портфолію, написання автобіографії, есе, доповідей, створення проєктів, організацію аутентичних бесід і публічних презентацій, використання «кейсів», роботу з «підготовленими питаннями», що загалом забезпечують системність і систематичність інтеріоризації фахових знань, рефлексивних і дослідницьких умінь майбутніх працівників. Сучасні підходи щодо планування освітньої діяльності дозволили чітко розділити програмний матеріал на взаємопов'язані модулі. У підготовці студентів домінували інтерактивні, дискусійні, креативні методи, що дозволило встановити партнерські стосунки й усередині групи, і між студентами та викладачем.

Контрольно-оцінювальний етап є завершальним щодо попередніх етапів технології формування самоосвітньої компетентності в процесі природничо-наукової підготовки. Основними завданнями визначено: оцінювання рівня засвоєння студентами програмного матеріалу дисциплін природничо-наукової підготовки; мотивацію студентів до систематичної активної роботи протягом навчання в медичному училищі; аналіз успішності та вплив викладача на процес самоосвітньої діяльності студентів; аналіз впливу спецкурсу «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування» на ефективність формування самоосвітньої компетентності студентів. У процесі дослідження було використано такі види контролю: попередній (вхідний контроль), спрямований на визначення рівня самоосвітньої компетентності студентів; поточний; періодичний; тематичний; модульний. Ефективними методами аналізу й оцінювання знань, умінь і навичок студентів із дисциплін природничо-наукового циклу виявилися усне опитування, письмова перевірка, контрольна робота, тестова перевірка, експертне оцінювання, самооцінка.

Завданнями педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності визначено створення оптимальних педагогічних умов у процесі природничо-наукової підготовки: використання особистісно орієнтованого

підходу з метою підвищення інтересу до майбутньої професії, шляхом організації самостійної пошуково-дослідницької діяльності; упровадження елементів новітніх освітніх технологій (ігрової, інформаційно-комунікаційної, проектувальної) для формування належних умінь на засадах діяльнісного підходу; поетапне формування самоосвітньої компетентності при викладанні дисциплін природничо-наукової підготовки на засадах системного та компетентнісного підходів.

Обґрунтовано та розроблено модель педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки (рис. 1). Модель складається з таких блоків: цільового, змістового, технологічного, результативного.

Обрані педагогічні умови відповідають завданням педагогічної технології, які виконуються на кожному етапі. Тому для кожного етапу визначено цілі, зміст, форми, методи, засоби, елементи новітніх технологій формування самоосвітньої компетентності. Дієвість педагогічних умов виявляється в їхній сукупності.

На орієнтувально-мотиваційному етапі реалізація педагогічних умов передбачала суттєвий вплив на мотиваційну сферу студентів, що зумовило створення творчої атмосфери при проведенні лекційних та практичних занять: презентації, екскурсії, тренінги; створення особистих творчих портфоліо; зустрічі з випускниками освітніх закладів, які досягли вагомих успіхів у професійній діяльності; перебували в місцях воєнних конфліктів; здійснювали волонтерську діяльність.

На операційно-пізнавальному етапі акцентовано увагу на важливості опанування знань і вмінь з дисциплін природничо-наукової підготовки із використанням інтерактивних занять у формі брифінгів, презентацій, вікторин, проєктів, тренінгів, імітаційно-рольових ігор, мозкового штурму, дебатів.

Провідним завданням контрольно-оцінювального етапу було формування здатності студентів до рефлексії, постійного самовдосконалення. На цьому етапі передбачалося закріплення самоосвітніх умінь та навичок; використання тестів різного рівня складності, графічних диктантів, «німих» схем та малюнків, структурно-логічних графів; виконання письмових контрольних робіт; розв'язування ситуаційних та проблемних задач. Зазначені етапи реалізації педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності зумовили потребу впровадження спецкурсу «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування», апробацію індивідуальних самоосвітніх програм (ІСП).

У третьому розділі – «Організація та проведення педагогічного експерименту» – подано експериментальну програму з упровадження педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності; проаналізовано результати експериментальної роботи; розглянуто методичні рекомендації щодо оптимізації формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки.

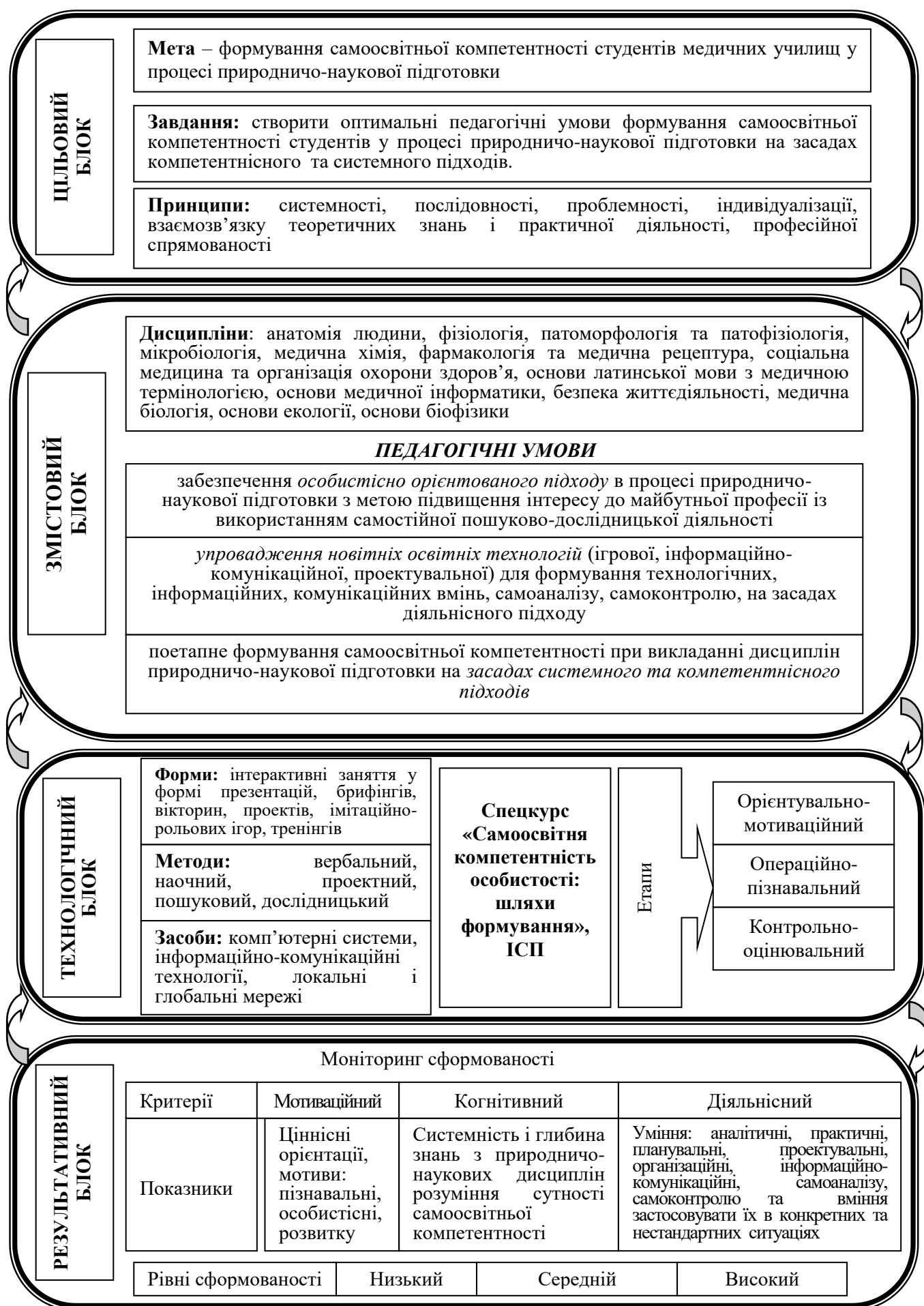

Рис. 1 Модель педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки

Педагогічний експеримент проводився протягом 2014–2018 рр. і містив такі пов'язані етапи: підготовчо-організаційний етап (визначалася мета і завдання дослідження, загальна структура експерименту, вибір процедури експериментальних досліджень); констатувальний етап експерименту; формувальний етап експерименту; контрольний етап.

У констатувальному етапі брав участь 491 студент шести медичних освітніх закладів України. Застосовувалися такі методики: «Мотивація навчання у ВНЗ» за Т. Ільїною, «Вивчення мотивів навчальної діяльності» за А. Реаном, В. Якуніним, «Мотиви навчання» за М. Алексеєвою на основі анкетування.

Проведений аналіз результатів сформованості критеріїв самоосвітньої компетентності (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного) дозволив зафіксувати, що переважним рівнем сформованості є низький – 55,2 % студентів; 37,2 % студентів мають середній рівень; високого рівня сформованості досягли лише 8,6 % студентів. Такі результати підтвердили потребу в упровадженні нових факторів, спрямованих на підвищення рівня сформованості самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів. Виявлено, що одним із таких факторів є педагогічна технологія, яка відповідає сучасним вимогам до підготовки медичних сестер і фельдшерів.

Формувальний етап проходив у природних умовах освітнього процесу відповідно до запропонованої педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів з дотриманням визначених педагогічних умов. Експериментом було охоплено 183 студенти (91 студент в експериментальній групі та 92 студенти в контрольній групі). Поділ на експериментальну та контрольну групи здійснювався згідно з академічним розподілом. У контрольній групі використовувалася традиційна методика проведення занять, а в експериментальній групі для формування мотиваційно-ціннісного, когнітивно-рефлексивного, організаційно-діяльнісного компонентів впроваджувалася авторська педагогічна технологія з використанням матеріалів розробленого спецкурсу «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування», з використанням елементів новітніх освітніх технологій (інформаційно-комунікаційні, проектні, ігрові). Це позитивно вплинуло на ефективність формування самоосвітньої компетентності.

Результати підсумкового зрізу, визначені методами математичної статистики з використанням t-критерію Стюдента та порівняльного аналізу, підтвердили позитивну динаміку в рівнях сформованості самоосвітньої компетентності. Отримані результати підтвердили гіпотезу дослідження про те, що впровадження педагогічної технології забезпечить можливість при збереженні основного змісту навчального матеріалу підвищити ефективність рівня самоосвітньої компетентності студентів, здатності до творчої самореалізації.

Результати дослідження подано в табл. 1.

Так, низький рівень самоосвітньої компетентності експериментальної групи виявили 16,4 % студентів; середній – 36,2 % студентів і високий – 47,4 % студентів. Наприкінці дослідження кількість студентів з низьким рівнем сформованості самоосвітньої компетентності зменшилася на 38,4 %, із середнім –

зменшилася на 1,4 %, з високим рівнем зросла на 39,8 %. Достовірність отриманих результатів перевірено з допомогою методу математичної статистики. Це дає підставі зробити висновок, що формування самоосвітньої компетентності відбулося, мета дослідження досягнута.

Таблиця 1

**Динаміка рівнів сформованості самоосвітньої компетентності студентів
контрольної та експериментальної груп (%)**

Рівні	Контрольна група (92 студенти)			Експериментальна група (91 студент)		
	На початок експерименту	На закінчення експерименту	Динаміка	На початок експерименту	На закінчення експерименту	Динаміка
Низький	53,3	39,6	-13,7	54,8	16,4	-38,4
Середній	38,1	44,5	+6,4	37,6	36,2	-1,4
Високий	8,6	15,9	+7,3	7,6	47,4	+39,8

Таким чином, аналіз даних табл. 1 демонструє суттєву відмінність у розподілі студентів контрольної та експериментальної груп за рівнем сформованості самоосвітньої компетентності після формувального етапу експерименту. В експериментальній групі відбулися позитивні зміни, у контрольній групі відмічено статистично незначні вірогідні зміни. Статистична обробка отриманих результатів дає підстави дійти висновку, що між результатами контрольної та експериментальної груп є істотна відмінність. Якісний аналіз результатів експерименту свідчить, що запропонована педагогічна технологія ефективніша за традиційну і забезпечує сформованість самоосвітньої компетентності майбутніх медичних сестер і фельдшерів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців медичного профілю, що дозволило сформулювати такі **висновки**:

1. У процесі дослідження з'ясовано, що проблема формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки ще не знайшла повного розкриття в контексті завдань педагогічної теорії та практики. Науковий аналіз педагогічної літератури дозволив сформулювати власне визначення поняття «самоосвітня компетентність студентів медичних училищ» як інтегровану якість особистості, яка характеризується наявністю зовнішніх та внутрішніх мотивів; чіткою системою знань, умінь, які дозволяють реалізувати власну програму саморозвитку та самовдосконалення на шляху динамічного професійного зростання та сформувати цілісну, самодостатню особистість. Визначено, що формування самоосвітньої компетентності розглядають як підготовку компетентного фахівця медичної галузі, який володіє належними вміннями: брати участь у дискусії та виборі оптимального рішення; протягом усього життя збагачувати інтелект шляхом

самоосвіти та самоаналізу; систематизувати та виокремлювати потрібну інформацію; самокритично оцінювати поведінку та результати діяльності. З'ясовано важливе значення природничо-наукових дисциплін у формуванні наукового світогляду, розвитку пропедевтичного, евристично-пошукового та інтуїтивного мислення, створенні основ для засвоєння дисциплін професійної та практичної підготовки, усвідомленні причинно-наслідкових зв'язків явищ та процесів.

2. Виокремлено та обґрунтовано структурні компоненти самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів: *мотиваційно-ціннісний*, що виокремлює систему ціннісних ставлень майбутніх фахівців медичної галузі до результатів самоосвітньої діяльності; *когнітивно-рефлексивний*, що виявляється в оволодінні знаннями природничо-наукових дисциплін, які є базовими для вивчення клінічних дисциплін; готовності до постійної самоосвіти протягом усього життя; *організаційно-діяльнісний*, що передбачає оволодіння вміннями планувати, організовувати, аналізувати, коригувати результати самоосвітньої діяльності. Відповідно до кожного компонента визначено *критерії* та показники, на основі яких здійснено діагностування самоосвітньої компетентності: *мотиваційний*, який дозволяє оцінити наявність та ступінь сформованості майбутніх фахівців медичної галузі мотивів самоосвітньої діяльності, ціннісних орієнтацій; *когнітивний* – обізнаність щодо сутності, змісту, способів формування самоосвітньої компетентності та ступінь засвоєння знань із дисциплін природничо-наукової підготовки; *діяльнісний*, який передбачає засвоєння сукупності дій для забезпечення формування самоосвітньої діяльності. На основі цих критеріїв та показників визначено рівні сформованості самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки (низький, середній, високий).

3. Реалізація мети та завдань технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки здійснювалася поетапно. Було виділено три основні етапи: орієнтувально-мотиваційний, операційно-пізнавальний, контроль-оцінювальний. Відповідно до кожного етапу визначено цілі, зміст, форми, методи, засоби формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів. На *орієнтувально-мотиваційному етапі* в студентів формувалися уявлення про власний рівень розвитку пізнавальних знань та вмінь, потреба в самоосвітній діяльності. На *операційно-пізнавальному етапі* поглиблювалися знання із дисциплін природничо-наукової підготовки при проведенні рольових та ділових ігор; при розробці та апробації індивідуальних самоосвітніх програм, проєктів; при вивченні спецкурсу «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування». *Контрольно-оцінювальний етап* зумовив використання ефективних форм та методів аналізу та оцінювання рівнів сформованості самоосвітньої компетентності студентів при вивченні дисциплін природничо-наукової підготовки.

4. Розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічну технологію формування самоосвітньої компетентності студентів медичних

училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки, у якій виокремлено етапи її впровадження (орієнтувально-мотиваційний, операційно-пізнавальний, контрольньо-оцінювальний) та складники: цілі, форми, методи; педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності студентів (використання особистісно орієнтованого підходу з метою підвищення інтересу до майбутньої професії, шляхом організації самостійної пошуково-дослідницької діяльності; упровадження елементів новітніх освітніх технологій (ігрової, інформаційно-комунікаційної, проектувальної) для формування належних умінь на засадах діяльнісного підходу; поетапне формування самоосвітньої компетентності при викладанні дисциплін природничо-наукової підготовки на засадах системного та компетентнісного підходів); принципи (системності, послідовності, проблемності, індивідуалізації, взаємозв'язку теоретичних знань та практичної діяльності, професійної спрямованості).

Доведено доцільність впровадження елементів новітніх освітніх технологій, індивідуальних освітніх програм, спецкурсу «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування» на всіх етапах реалізації педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності.

Аналіз результатів експериментальної роботи показав наявність позитивної динаміки у формуванні самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки за умов впровадження авторської педагогічної технології.

5. Розроблено навчально-методичні рекомендації щодо впровадження педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів на основі спецкурсу «Самоосвітня компетентність особистості: шляхи формування», які можуть бути використані педагогічними та науково-педагогічними працівниками у формуванні організаційних, аналітичних, проектувальних, технологічних умінь для успішної фахової підготовки майбутніх спеціалістів медичної галузі.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ та коледжів у процесі природничо-наукової підготовки. Подальшого дослідження потребують питання самостійної роботи в процесі формування самоосвітньої компетентності; удосконалення організаційних форм, методів, засобів навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців медичної галузі; розробки навчально-методичного забезпечення дисциплін професійної та практичної підготовки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Довмантович Н. Г. До проблеми використання компетентнісного підходу у медичному училищі. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. праць. Київ, 2013. Вип. 2. С. 38–44.

2. Довмантович Н. Г. Самоосвітня компетентність майбутніх фахівців у педагогічній теорії. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. праць. Київ, 2014. Вип. 3. С. 18–22.

3. Довмантович Н. Г. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців як педагогічна проблема. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. праць. Київ, 2014. Вип. 4. С. 60–64.

4. Довмантович Н. Г. Формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*: наук.-метод. журн. Київ, 2014. Вип. 3–4. С. 77–80.

5. Довмантович Н. Проблема формування самоосвітньої компетентності особистості у педагогічній теорії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць. Умань, 2015. Вип. 12, ч. 2. С. 139–144.

6. Dovmantovich N. G. The Structure of Self-Educational Competence for Students of Medical College. *Intellectual Archive: journal*. 2016. Vol. 5, № 2. P. 128–133.

7. Довмантович Н. Аналіз мотивації навчальної діяльності студентів у медичному училищі. *Нова педагогічна думка*: наук.-метод. журн. Рівне, 2017. № 1 (89). С. 78–80.

8. Довмантович Н. Г. Проектна діяльність як засіб формування самоосвітньої компетентності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2017. Вип. 1 (40). С. 92–95.

9. Довмантович Н. Г., Довмантович М. В. Особливості формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ. *ScienceRise: Pedagogical Education: scientific journal*. 2017. Vol. 3 (11). P. 7–11.

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Довмантович Н. Проблема формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у педагогічній теорії. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця*: матеріали II всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 3–4 груд. 2014 р.). С. 34–37.

11. Довмантович Н. Самоосвітня компетентність особистості: теоретичний аспект. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матеріали II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Переяслав-Хмельницький, 30–31 берез. 2015 р.). Переяслав-Хмельницький, 2015. С. 157–159.

12. Довмантович Н. Г. Проектна діяльність як засіб формування самоосвітньої компетентності. *Управління розвитком педагогічного колективу в умовах інноваційної діяльності навчального закладу на принципах інтеграції*: матеріали регіон. наук.-теорет. конф. викл. мед. навч. закл. Рівненського регіону (Дубно, 26 січня 2017 р.). Дубно, 2017. С. 1–7.

13. Довмантович Н. Г., Довмантович М. В. Реалізація методу проектів у процесі формування самоосвітньої компетентності студентів. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми та перспективи*: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Житомир, 19–20 жовт. 2017 р.). С. 94–97.

14. Довмантович Н. Г. Роль прикладних знань у формуванні самоосвітньої компетентності. *Форми та методи формування у студентів прикладних знань: практичний аспект (на базі природничих навчальних дисциплін)*: матеріали

обласного методичного об'єднання викладачів біології та хімії вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (Рівне, 25 трав. 2017 р.). Рівне, 2017. С. 1–13.

15. Довмантович Н. Г. Модель педагогічної технології формування самоосвітньої компетентності та педагогічних умов її реалізації: результати досліджень. *Теорія і методика виховання: наук.-пед. вісник. Херсон*, 2018. Вип. 10. С. 12–15.

АНОТАЦІЇ

Довмантович Н. Г. Формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ у процесі природничо-наукової підготовки. Проаналізовано стан дослідженості проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців медичної галузі у вітчизняній та закордонній педагогічній теорії і практиці; визначено структуру самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ; розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічну технологію формування самоосвітньої компетентності майбутніх спеціалістів медичного профілю в процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки; визначено етапи проектування педагогічної технології та форми, методи й засоби формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців; обґрунтовано критерії сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх спеціалістів у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки; розроблено навчально-методичне забезпечення формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки.

Ключові слова: майбутній фахівець медичного профілю, компетентність, самоосвітня компетентність, студент медичного училища, природничо-наукова підготовка, технологія, педагогічні умови.

Довмантович Н. Г. Формирование самообразовательной компетентности студентов медицинских училищ в процессе естественно-научной подготовки. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2019.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования самообразовательной компетентности студентов медицинских училищ в процессе естественно-научной подготовки. Проанализировано состояние изученности проблемы формирования самообразовательной компетентности будущих

медицинских работников в отечественной и зарубежной педагогической теории и практике; определена структура самообразовательной компетентности студентов медицинских училищ; разработана, обоснована и экспериментально проверена педагогическая технология формирования самообразовательной компетентности будущих специалистов в процессе изучения дисциплин естественно-научной подготовки; определены этапы проектирования педагогической технологии и формы, методы и средства формирования самообразовательной компетентности будущих специалистов; обоснованы критерии сформированности самообразовательной компетентности будущих специалистов медицинской сферы в процессе изучения дисциплин естественно-научной подготовки; разработано учебно-методическое обеспечение формирования самообразовательной компетентности будущих специалистов в процессе изучения дисциплин естественно-научной подготовки.

Ключевые слова: будущий специалист медицинского профиля, компетентность, самообразовательная компетентность, студент медицинского училища, естественно-научная подготовка, технология, педагогические условия.

Dovmantovych N. H. Formation of the Self-Educational Competence of the Students of Medical Colleges in the Course of the Natural Science Training. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2019.

The dissertation deals with the research of the problem of formation of self-educational competence of the future students of medical colleges in the process of the natural science training. The state of research of the problem of formation of self-educational competence of the future specialists of medical sphere in domestic and foreign pedagogical theory and practice has been analyzed. It is determined that self-educational competence is formed on the basis of the experience of independent attempts and achievements, the development of the own individual learning system, the transition from copying samples of self-education to the development of the own model, the inclusion of self-education into the student's life. The structural components of self-educational competence of students of medical schools and colleges have been identified and substantiated: motivational-value, cognitive-reflexive and organizational-activity. The motivational-value component is defined as a professional-personal characteristic, which reflects the system of value attitudes of the future medical worker to self-education and its results and provides conditions for the implementation of professional functions in the process of performing official duties. The cognitive-reflexive component involves students having knowledge of the main trends in their professional field, ideas about the conditions for success in the chosen field of activity, knowledge of natural-science disciplines, understanding of the essence of self-educational competence of the individual, the mechanisms of its manifestation, readiness for continuous self-education during the whole life. Organizational-activity

component involves the ability to plan, organize and regulate self-education activity, apply the results of self-education activity in specific situations of natural-science education. The use of criteria and indicators determines the levels formedness of self-education of students: low, medium, high. The role and significance of natural-science disciplines in the preparation of highly qualified, capable to self-education, self-improvement throughout the life, socially mobile in market conditions of work specialists have been determined. The importance of natural-science disciplines in the system of training of the future medical nurses and medical assistants, contributing to the formation of the scientific worldview, which is an integral part of universal values, has been determined. They serve as the basis for the acquisition of disciplines of professional and practical training; contribute to the development of propaedeutic thinking; form the concept of scientific methodology and logic of modern research; influence the formation of the professional qualities of the future specialist, the level of his or her mobility, competitiveness and demand in the labor market; contribute to the formation of such personal qualities as the critical thinking, creativity. The pedagogical technology of formation of self-educational competence of students of medical colleges in the process of natural science training has been developed, in which the stages of its implementation (orienting-motivational, operational-cognitive, control-evaluation) and components have been singled out: goals, forms, methods; pedagogical conditions for the formation of self-educational competence of students (the use of personality-oriented approach in order to increase interest in the future profession through the organization of independent research and research activity, the introduction of elements of the latest educational technologies (game, information-communication, project) for the formation of the necessary skills on the basis of the activity approach, step-by-step formation of self-educational competence when teaching disciplines of natural-science training on a systematic basis (oh and competence approach); the principles (systematic and consistent, problem, individualization, relationship of theoretical knowledge and practical activity, professional orientation of self-education activity). The expediency of introduction of the elements of the newest educational technologies, individual self-education programs, special course «Self-Educational Competence of the Personality: the Ways of Formation» at all stages of realization of pedagogical technology for the formation of self-educational competence has been proved.

Key words: future specialist of medical profile, competence, self-educational competence, student of medical college, natural science training, technology, pedagogical conditions.

Підписано до друку 29.05.2019 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 439.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.